Barbara

Joseph Roth

Se numea Barbara. Numele ei nu sună a muncă? Avea acel chip de femeie ce pare să nu fi fost tânăr niciodată. De altfel, nici vârsta nu i-o puteai ghici. Fața veștejită lăsată pe pernele albe se deosebea de acestea printr-un colorit cenușiu-gălbui de gresie. Ochii ei suri zburau necontenit de colo-colo ca niște păsări rătăcite în desișul tapițeriei; însă câteodată căpătau fixitate; rămâneau lipiți pe un punct întunecat de pe tavanul alb al încăperii, o crăpătură ori o muscă liniștită. Și atunci Barbara își contempla viața.

Barbara avea zece ani când i-a murit mama. Tatăl ei fusese un comerciant înstărit, însă începuse să joace și pierduse pe rând banii și magazinul; dar tot stătea la tavernă și juca. Era lungan, uscățiv și-și îndesa îndârjit mâinile în buzunarele de la pantaloni. Lumea nu știa precis: dorea astfel să se agațe de banii rămași sau să împiedice pe careva să-i apuce buzunarele și să vadă cât sunt de pline sau de goale. Îi plăcea să-i surprindă pe cei din jur și când partenerului de joc îi părea că el pierduse deja totul, scotea spre consternarea generală încă vreun obiect de valoare, un inel sau un breloc, și juca mai departe. În cele din urmă, a murit într-o noapte, cu totul neașteptat, fără niciun avertisment, de parcă ar fi vrut să

ia lumea prin surprindere. S-a prăbușit la podea ca un sac gol și s-a prăpădit. Mâinile tot în buzunare îi rămăseseră și oamenii au avut de furcă până să i le scoată. De-abia atunci s-a văzut că buzunarele erau goale și că probabil murise doar fiindcă nu mai avea cu ce să joace…

Barbara avea șaisprezece ani. Ajunsese la un unchi, un porcar gras ale cărui mâini arătau ca niște pernișoare „somn ușor” sau „un somnic de jumătate de oră”, presărate cu zecile în salonul său. Îi bătea afectuos obrajii, iar Barbara avea impresia că i s-au urcat pe față cinci purceluși. Mătușa era o persoană impunătoare, uscățivă și slabă ca o profesoară de pian. Avea ochi mari, ageri care mai că-i săreau din găvane ca și cum n-ar fi vrut să stea în cap, ci să umble teleleu. Erau de un verde neplăcut de felul paharelor foarte ieftine. Cu ochii aceștia vedea tot ce se petrecea în casa și în inima porcarului asupra căruia avea de altminteri o putere incredibilă. Îi dădea de lucru Barbarei, „pe cât de bine s-o putea”, dar nu mergea întotdeauna bine. Barbara trebuia să aibă mare grijă ca nu cumva să spargă ceva, căci ochii verzi ai mătușii veneau numaidecât ca niște puhoaie de apă și se revărsau rece peste capul fierbinte al Barbarei.

Când Barbara avea douăzeci de ani, unchiul a logodit-o cu un prieten de-al lui, maistru tâmplar, cu oase puternice, cu mâini late, bătătorite, grele și masive ca o rindea. Cu ocazia logodnei i-a strâns mâna atât de tare, că a pârâit și cu greu a salvat din pumnul lui greu săculețul de degete amorțite. Pe urmă i-a dat un sărut strașnic pe gură. Astfel erau logodiți pe de-a-ntregul. Nunta, care a urmat numaidecât, s-a desfășurat după lege și rânduială cu haine albe și mirt verde, cu o mică cuvântare onctuoasă a pastorului și un toast asmatic al porcarului. Fericitul maistru tâmplar a făcut țăndări câteva dintre cele mai fine pahare de vin, iar ochii porcăresei s-au rostogolit peste oasele lui puternice, fără să-i poată face vreun rău. Barbara ședea ca la nunta unei prietene. Nu dorea să priceapă că de-acum e nevastă. Însă, într-un târziu a priceput. Când a devenit mamă, se ocupa mai mult de copilul ei decât de tâmplar căruia îi ducea zilnic mâncarea în atelier. Altminteri, bărbatul străin cu pumnii puternici nu-i provoca vreun deranj. Părea de o sănătate zdravănă de lemn de stejar, mirosea mereu a talaș proaspăt și era tăcut ca o laviță. Într-o zi, în atelier, i-a căzut în cap o grindă grea și l-a omorât pe loc.

Barbara avea douăzeci și doi de ani, nu puteai zice că-i urâtă, era văduvă de meșter, și erau ucenici pe care îi trăgea ața să devină maistru. Veni porcarul și le-a dat drumul celor cinci purceluși să alerge pe obrajii Barbarei

în chip de consolare. S-ar fi bucurat foarte tare dacă Barbara s-ar mai fi căsătorit o dată. Ea însă a vândut atelierul când a avut ocazia și a devenit lucrătoare la domiciliu. Peticea ciorapi, împletea fulare de lână și câștiga cât să aibă cu ce trăi ea și copilul.

Se dedica trup și suflet băiatului ei. Era un tinerel puternic, oasele tari le moștenise de la tatăl său, dar țipa din toată inima și bătea atât de puternic cu membrele sale, că Barbara avea deseori impresia că tinerelul are cel puțin zece piciorușe și brațe durdulii. Mititelul era urât, de o urâțenie de-a dreptul robustă. Însă Barbara nu vedea nimic care să nu fie frumos la el. Era mândră și mulțumită și-i lăuda calitățile lui spirituale și sufletești în fața tuturor vecinelor. Cosea scufii și fulare colorate pentru copil și petrecea duminici întregi să-l dichisească. Cu timpul însă, câștigurile nu-i mai ajungeau și a trebuit să caute alte venituri. Atunci și-a dat seama că are o locuință mult prea mare. Și a agățat o tăbliță la poarta casei pe care stătea scris cu niște litere ciudate, neajutorate, ce amenințau să cadă în orice clipă de pe hârtie și să se spargă de caldarâm, că în această casă se găsește o cameră de închiriat. Au venit chiriași, oameni străini, care au adus cu ei în locuință un aer rece, rămâneau o vreme, apoi se lăsau din nou măturați de soarta lor pe alte meleaguri. Pe urmă veneau alții noii.

Dar, într-o zi, era sfârșitul lui martie, și curgea din streșini, a sosit el. Îl chema Peter Wendelin, era copist la

un avocat și avea un licăr devotat în ochii săi bruni-aurii. N-a făcut mofturi, a despachetat imediat și a rămas să locuiască.

A stat până la capătul lui aprilie. Ieșea devreme și se întorcea seara. Însă, într-o zi, n-a mai ieșit. Ușa a rămas închisă. Barbara a ciocănit și a intrat, domnul Wendelin zăcea în pat. Era bolnav. Barbara i-a adus un pahar cu lapte cald, iar în ochii săi bruni-aurii s-a ivit o scânteie caldă și însorită.

Cu timpul, între cei doi s-a înfiripat un fel de familiaritate. Copilul Barbarei era o temă care nu seca niciodată. Dar vorbeau bineînțeles și despre multe alte lucruri. Despre vreme și întâmplări. Dar era ca și cum s-ar ascunde ceva cu totul diferit în spatele obișnuitelor conversații, de parcă cuvintele banale erau doar un văl pentru ceva extraordinar, uimitor.

Părea că domnul Wendelin era de mult sănătos și capabil de muncă și că rămânea în pat mai mult decât e necesar doar pentru plăcerea lui personală. În cele din urmă, a trebuit să se scoale. În ziua respectivă, era cald și însorit, iar în apropiere se afla o mică grădină. Se întindea, ce-i drept, prăfuită și deprimantă între pereții cenușii, dar copacii ei erau deja înverziți. Și dacă uitai de casele dimprejur, puteai susține pentru o vreme că te afli aievea într-un parc frumos. Barbara mergea uneori în acel parc cu copilul ei. Domnul Wendelin mergea și el. Era o după-amiază, soarele întinerit săruta o bancă

colbăită; iar ei conversau. Dar toate cuvintele erau iarăși un văl, dacă le îndepărtai, între ei rămânea numai tăcerea, iar în tăcere fremăta primăvara.

Însă o dată se întâmplă că Barbara a fost nevoită să-i ceară domnului Wendelin o favoare. Era vorbă de o mică reparație a cârligului de la lampa suspendată, iar domnul Wendelin a pus un scaun pe masa șubredă și s-a suit pe cadrul nesigur. Barbara ținea masa. Când domnul Wendelin a terminat, s-a sprijinit întâmplător de umerii Barbarei și a sărit. Dar era deja de multă vreme jos și avea pământ sigur sub picioare și tot îi cuprindea umerii. Niciunul n-avea idee cum s-a întâmplat, dar se țineau neclintiți și nu făceau decât să se privească. Așa au zăbovit câteva clipe. Fiecare dorea să vorbească, dar parcă aveau un nod în gât, nu puteau scoate nicio vorbă, era ca într-un vis în care vrei să strigi, dar nu poți. Amândoi erau palizi. Până la urmă, Wendelin s-a îmbărbătat. A luat-o pe Barbara de mână și a zis cu voce sugrumată: „Tu!” „Da!” a răspuns ea, și aveau impresia că tocmai și-au dat seama că luau parte amândoi la o mascaradă și că de-abia acum și-au dat jos măștile.

Amândurora parcă li s-a luat o greutate de pe inimă. „Într-adevăr, Barbara? Tu?” se bâlbâi Wendelin. Ea își deschisese gura pentru a zice „da”, și chiar atunci micul Philipp s-a prăbușit de pe scaun și a răsunat un țipăt jalnic. Barbara a trebuit să-l lase baltă pe Wendelin, s-a grăbit la copil și l-a liniștit. Wendelin s-a dus după ea.

Când mititelul s-a potolit, iar prin încăpere nu mai plutea decât o rămășiță de scâncet, Wendelin a spus:

- Te iau mâine! Cu bine! Și-a luat pălăria și a plecat, dar parcă era scăldat în lumină pe când stătea în cadrul ușii cu privirea întoarsă spre Barbara. Rămasă singură, a izbucnit în plâns. Lacrimile o alinau și îi părea că stă la un piept cald. Se lăsa mângâiată de mila de sine. De mult nu-i mai fusese atât de bine, se simțea ca un copil care s-a pierdut în pădure și revine acasă după vreme îndelungată.

Rătăcise mult prin pădurea vieții pentru a se regăsi acum acasă. Dintr-un ungher al încăperii, amurgul se târa încoace și țesea văluri peste văluri împrejurul tuturor obiectelor. Pe stradă se răspândea noaptea și o stea lumina prin fereastră. Barbara stătea tot acolo și suspina încet în sinea ei. Copilul ațipise într-un vechi fotoliu. S-a mișcat brusc în somn și asta a readus-o pe Barbara în simțiri. A aprins lumina, a dus copilul în pat și s-a așezat la masă. Lumina strălucitoare, rezonabilă a lampei o făcea să gândească clar și pe-ndelete. Reflecta la toate, la viața ei de până atunci, își vedea mama, tatăl care zăcea neajutorat la podea, soțul, tâmplarul greoi, se gândea la unchiul ei și-i resimțea din nou cei cinci purceluși. Iar Peter Wendelin cu licărul din ochii săi blajini se ivea iar și iar. Firește că mâine îi va spune „da” omului cumsecade, și cât de drag îi este. La urma urmei, de ce n-a spus de astăzi „da”? Aha! Copilul! Deodată simți

cum urcă în ea un fel de ranchiună. N-a ținut decât o fracțiune de secundă și a avut de-ndată senzația că și-a ucis copilul. S-a năpustit spre pat pentru a se convinge că băiețelul nu pățise nimica. S-a aplecat asupra lui, l-a sărutat și i-a cerut iertare cu o privire neajutorată. Se gândea de ce e musai ca acum toate să se schimbe. Ce se va alege de copil? Va avea un tată străin, oare el îl va putea iubi? Iar ea, pe ea însăși? Apoi vor veni noi copii pe care va trebui să-i iubească mai mult...

Ar fi posibil? Mai mult? Nu, îi va rămâne fidelă sărmanului ei mititel. Deodată a avut senzația că mâine își va părăsi bietul copilaș pentru a merge într-o altă lume. Și cel mic e lăsat în urmă. – Nu, va rămâne și totul va fi bine, căuta ea să se consoleze. Însă impresia aceasta o bântuia iar și iar. Vede, da, vede deja cum își lasă mititelul neajutorat. Va pleca cu un bărbat străin. Totuși nu era chiar atât de străin! Deodată copilul a țipat tare în somn. „Mama! Mama!” murmură băiețașul; ea se apleacă asupra lui și el își întinde mânuțele după ea. Mama! Mama! Sună ca un strigăt după ajutor. Copilul ei! – Plânge, fiindcă ea vrea să-l părăsească. Nu! Nu! Va rămâne alături de el o veșnicie.

Brusc hotărârea ei e luată. Scoate un toc și hârtie și pictează greoi pe foaie litere șchioape. Nu e agitată, e cu totul liniștită, chiar se străduiește să scrie cât se poate de frumos. Pe urmă, ține în fața ei scrisoarea și o citește încă o dată.

„Nu se poate. Din pricina copilului meu, nu!” A vârât coala într-un plic și s-a strecurat încet pe coridor până la ușa lui. O va găsi mâine.

S-a întors, a stins lampa, dar nu și-a găsit somnul și s-a uitat toată noaptea pe fereastră. Ziua următoare, Peter Wendelin se mută. Arăta obosit și zdrobit de parcă și-ar fi cărat singur toate bagajele și în ochii lui bruni nu se mai găsea niciun licăr. Barbara rămase în odaia ei toată ziua. Însă inainte ca Peter Wendelin să plece cu totul, s-a întors cu un buchețel de flori de pădure și l-a pus tăcut pe masa Barbarei. În vocea ei se găsea un plâns înăbușit, iar când i-a întins mâna pentru adio, a tremurat puțin. Wendelin s-a mai uitat o vreme prin cameră, și i-a revenit în ochi licărul auriu, apoi a plecat. Dincolo, în părculeț, cânta o mierlă. Barbara ședea liniștită și asculta. Afară, la poarta casei, tăblița cu oferta de locuințe flutura din nou în vântul primăverii.

Chiriași și lume veneau și plecau, Philipp era mare și mergea la școală. Aducea acasă note bune și Barbara era mândră de el. Își închipuia că din fiul ei trebuie să iasă ceva cu totul special, și vroia să facă orice ca să-l poată trimite la studii. După un an urma să se hotărască dacă ar trebui să devină meșteșugar ori să meargă la liceu. Barbara avea gânduri mari cu fiul ei. Toate sacrificiile nu trebuie să fi fost în zadar. Uneori se mai gândea încă la Peter Wendelin. Avea cartea lui de vizită îngălbenită, care fusese uitată lipită de ușă, și florile pe care i le-a

adus la despărțire, păstrate cu atenție în cartea ei de rugăciuni. Se ruga arar, dar duminica deschidea acolo unde se aflau florile și cartea și zăbovea îndelung printre amintiri.

Câștigul ei nu-i ajungea și începuse să consume din micul capital pe care-l păstrase din vânzarea atelierului. Dar n-avea cum să-i ajungă pe viitor și căuta surse noi de venit. A devenit spălătoreasă. Ieșea devreme, iar la orele amiezii târa până acasă un pachet greu cu rufărie murdară. Stătea câte o jumătate de zi în ceața spălătoriei și părea că aburul murdăriei se depuse pe chipul ei.

S-a ales cu o piele palǎ, de culoarea gresiei, în jurul ochilor tremura o rețea măruntă de riduri fine. Munca îi deforma trupul, mâinile îi erau crăpate, iar pielea din vârful degetelor devenise flascǎ din cauza apei calde. Chiar și atunci când nu căra niciun pachet, mergea cocoșată. Munca îi împovărase spinarea. Însă în jurul gurii triste îi juca un surâs de fiecare dată când își vedea fiul.

Din fericire, a reușit să-l trambaleze la liceu. Nu învăța ușor, dar reținea tot ce auzise o dată, iar profesorii lui erau mulțumiți. Fiecare notă pe care o aducea acasă era pentru Barbara o sărbătoare și nu irosea vreo ocazie de a-i pregăti fiului ei mici bucurii. Expediente, într-o anumită măsură, pe care trebuia să le achite cu mari sacrificii. Philipp nu-și dădea seama de toate astea, era un pahiderm. Plângea rareori, mergea viguros spre țelul

lui și își făcea temele cu un fel de sforțare fizică ca și când ar fi avut de rinduit o scândură de stejar. Era cu totul feciorul tatălui și nu-și înțelegea deloc mama. O vedea muncind, dar îi părea că asta se înțelege de la sine, nu avea finețea de a întrezări suferința pitită în sufletul mamei și în fiece sacrificiu făcut pentru el. Astfel înotau anii în aburul rufăriei murdare. Treptat în sufletul Barbarei se statornici amorțeala, oboseala surdă. Sufletul ei încă avea câteva dintre sărbătorile sale tăcute printre care se numărau amintirea lui Wendelin și carnetul de note al lui Philipps. Sănătatea ei fusese grav atinsă, a trebuit să înceteze temporar munca, spatele o durea foarte tare. Dar buzele ei n-au rostit nicio plângere. Și chiar dacă ar fi făcut-o, ar fi ricoșat cu totul de pe pielea de elefant a lui Philipp.

Trebuia acum să plece, să se gândească la o meserie. Să studieze mai departe, lipseau banii, să aibă un post respectabil, lipseau relațiile. Philipp nu prinse drag de nicio meserie anume, și orișicum nu prinse dragoste de nimeni și nimic. Cea mai comodă îi era totuși teologia. Poți să-ți faci loc la seminar și te așteaptă o viață înstărită și independentă. Astfel, după ce a lăsat liceul în urmă, a îmbrăcat sutana științei religioase. Și-a împachetat micile acareturi într-un cufăraș din lemn și s-a strămutat în odaia sufocantă a viitorului său.

Scrisorile lui erau rare și seci ca talașul. Barbara le citea cu luare aminte și evlavie. Începuse să meargă mai

des la biserică, nu fiindcă simțise o năzuință religioasă, ci pentru a vedea preoții și pentru a și-l imagina pe fiul ei la amvon. Lucra încă mult, deși acum nu mai era nevoie, dar se asemăna unui ornic întors ce nu se mai poate opri câtă vreme rotițele se învârt. Dar se vedea că nu-i bine. Trebuia când și când să se întindă în pat și să zacă mai multe zile. Spatele o durea puternic și o tuse seacă îi scutura trupul slăbit. Până într-o zi când a cuprins-o febra și a lăsat-o neputincioasă.

A zăcut o săptămână și încă una. O vecină a venit să ajute. Într-un târziu, s-a hotărât să-i scrie lui Philipp. Nu mai era în stare, a trebuit să dicteze. A sărutat scrisoarea pe furiș înainte să o dea la expediat. Philipp sosi după opt zile lungi. Era sănătos, dar nu înviorat, și înveșmântat într-o rantie albastră. Pe cap purta un fel de cilindru. S-a așezat foarte placid pe pat, a sărutat mâna mamei și n-a arătat nici cea mai mică umbră de neliniște. A povestit despre absolvirea lui, și-a scos la vedere diploma de doctor și stătea atât de țeapăn că semăna cu rola de hârtie, iar rantia și cilindrul, cu o capsulă de metal. A vorbit de lucrările sale, însă Barbara n-a înțeles nimic. Uneori el aluneca pe un ton onctuos, nazal pe care îl auzise la profesorii lui și pe care îl adaptase nevoilor sale. Când clopotele au început să bată, și-a făcut cruce, a scos o carte de rugăciuni și a murmurat îndelung c-o privire pioasă pe chip.

Barbara stătea și se mira. Își închipuise lucrurile cu totul diferit. A început să vorbească de dorul după el și cât de mult dorea să-l mai vadă o dată înainte de a muri. El a auzit doar cuvântul „moarte” și imediat a început să turuie de lumea de dincolo și de răsplata care-i așteaptă pe cei evlavioși în ceruri. Nicio suferință nu-i străbătea glasul, doar o anumită mulțumire de sine și bucuria că poate demonstra la căpătâiul mamei muribunde ceea ce învățase.

Suferindă, Barbara fu copleșită de nevoia de a trezi în fiul ei un dram de iubire. Simțea că e ultima dată când încă poate vorbi. Parcă de la sine și ca și cum un spirit i-ar fi insuflat cuvintele, ea a început să vorbească arar și șovăielnic despre singura dragoste a vieții ei și despre sacrificiul făcut pentru copil. Când a terminat, a amuțit vlăguită, dar în tăcerea ei adăsta o așteptare febrilă. Fiul ei tăcea. Așa ceva nu putea înțelege. Nu-l emoționa. A rămas obtuz, țeapăn și tăcut. Apoi a început să caște pe furiș și a spus că pleacă puțin pentru a-și reface nițel puterile.

Barbara zăcea și nu înțelegea nimic. Înlăuntrul ei vuia o melancolie adâncă și durerea pentru viața ei irosită. Se gândea la Peter Wendelin și zâmbea istovită. În ceasul morții o mai încălzea încă licărul ochilor bruni-aurii. Pe urmă a scuturat-o un acces violent de tuse. Când s-a încheiat, și-a pierdut cunoștința. Philipp a revenit, a văzut în ce stare se afla mama lui și a început să se roage

asiduu. A trimis după doctor și preot. Au venit amândoi; vecinele au umplut odaia cu bocetul lor. Între timp, însă, Barbara plonja neînțeleasă și neînțelegătoare dincolo în veșnicie.